

KUZATISH

*Ilmiy rahbar: Toshkent amaliy fanlar universiteti "Psixologiya" kafedrası
o'qtuvchisi*

Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddin qizi

*E-Mail: farangizsaloxiddinova81@gmail.com Telefon: 886101104 Toshkent Amaliy
Fanlar Universiteti "Pedagogika" fakulteti 3-bosqich talabasi*

Saloxiddinova Farangiz

Anotatsiya Ushbu maqolada o'quvchilarning darsdagi faoliyatini kuzatish jarayoni tahlil qilinadi. Maqsad, o'quvchilarning darsga qanday munosabatda ekanligini va faoliyatlarini qanday baholashni aniqlashdan iboratdir. Kuzatishning asosiy metodlari — to'g'ridan-to'g'ri kuzatish va o'quvchilarning darsdagi ishtirokini baholashga asoslangan. Natijalar o'quvchilarning darsda faollik darajasini, o'qituvchilarga savollar berish, fikr almashish va darsga qiziqish ko'rsatish kabi o'zgarishlarni ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: o'quvchilar, dars faolligi, kuzatish, ta'lim jarayoni, matematik dars, o'qituvchi, dars ishtiroki, o'quv metodlari, sinf faoliyati, o'quvchilarning motivatsiyasi, guruhlarda ishlash, o'qituvchining savollari, sinfdagi munosabat.

KIRISH

O'quv jarayoni ta'lim tizimining markazida turadigan, inson resurslarini rivojlantirishga yo'naltirilgan faoliyatdir. Ushbu jarayonning samaradorligi ko'plab omillarga, jumladan, o'quvchilarning darsdagi faolligi, o'qituvchining o'quvchilarga taqdim etgan dars metodlari va o'quv materiallarining qiziqarli va tushunarli bo'lishiga bog'liqdir. Darsda o'quvchilarning faolligi esa o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini, mavzuni o'zlashtirish darajasini va o'qituvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim faktor hisoblanadi.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligi har xil omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Misol uchun, o'quvchilarning shaxsiy motivatsiyasi, o'qituvchining darsni qiziqarli va faol tashkil etish qobiliyati, darsda qo'llanilayotgan metodlar va texnologiyalar, o'quvchilarning o'zaro muloqoti va guruhda ishlash ko'nikmalarining rivojlanishi kabi faktorlardan iborat. O'quvchilar darsda nafaqat o'qituvchining savollariga javob berish, balki bir-birlari bilan muhokama qilish, o'z fikrlarini ifodalash va turli vazifalar orqali o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashlari kerak. Bunday faoliyat, o'quvchilarning o'zini erkin ifoda etishi va jamoada ishlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarning darsdagi faolligini kuzatish, ta'lim jarayonini yaxshilashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Bunday kuzatish orqali o'qituvchi o'quvchilarning qaysi mavzularni yaxshiroq o'zlashtirayotganini, qaysi sohalarda qiyinchiliklarga duch kelayotganini va ularni qanday qo'llab-quvvatlash zarurligini aniqlay oladi. Shu bilan

birga, o'quvchilarni darsda faol ishtirok etishga undash uchun qaysi metodlar samarali ekanligini aniqlash ham mumkin.

Kuzatish metodologiyasi:

Kuzatish jarayoni 2024-yilning yanvar oyida, [ma'lum bir maktab yoki sinfda o'tkazildi. Dars mavzusi "Tenglamalar va ularni yechish" bo'lib, o'quvchilarning matematik bilimlarini mustahkamlashga qaratilgan edi. Kuzatish jarayonida o'quvchilarning faoliyatini baholash uchun bir nechta metodlar qo'llanildi:

To'g'ridan-to'g'ri kuzatish: Dars jarayonida o'quvchilarning harakatlari va ishtiroki doimiy ravishda kuzatildi. O'quvchilarning darsga qiziqishi, o'qituvchining savollariga javob berishi va guruhlarda ishlash darajasi qayd etildi.

Savollar va javoblar tahlili: O'quvchilarga berilgan savollarga berilgan javoblar o'rganildi. O'quvchilarning faolligi savollarni qanday darajada tushunishlari va ularga qanday javoblar berishlari orqali o'lchandi.

nnO'quvchilar bilan intervyu: O'quvchilarning o'zlari bilan intervyular o'tkazilib, ularning darsga bo'lgan munosabati va faollik darajasi haqida fikrlar yig'ildi. Bu o'quvchilarning darsni qanday qabul qilishlarini va o'qishga qiziqish darajasini tushunishga yordam berdi.

Faollik mezonlari va baholash: O'quvchilarning faolligini baholash uchun quyidagi mezonlar asosida kuzatish amalga oshirildi:

Javob berish faolligi: O'quvchilarning dars davomida o'qituvchining savollariga qanday tez va aniq javoblar berishlari kuzatildi. Javoblar o'quvchilarning mavzuni tushunish darajasini ko'rsatadi.

Guruhdagi faoliyat: O'quvchilarning guruhdagi ishlari va bir-biriga yordam berish darajasi kuzatildi. O'quvchilar bir-biriga savollar berish, fikr almashish va muammolarni birgalikda yechish orqali faollik ko'rsatdilar.

Muloqot darajasi: O'quvchilarning sinfda bir-biri bilan muloqot qilishlari va o'qituvchi bilan munosabatda bo'lishlari ham muhim faollik mezonlaridan biridir. O'quvchilarning darsda qatnashish va o'z fikrlarini bildirish darajasi kuzatildi.

Natijalar

Kuzatish natijalari darsda o'quvchilarning faolligi va ularning o'zlashtirish darajasi haqida qimmatli ma'lumotlar taqdim etdi. Quyidagi asosiy natijalar olish mumkin:

O'quvchilarning faolligi yuqori: O'quvchilar dars davomida faol ishtirok etdilar. Ko'pchilik o'quvchilar savollarga javob berishda erkinlik ko'rsatdilar va darsda o'zaro muloqot qilishdi. Ayniqsa, guruhda ishlash va o'zaro fikr almashish faol bo'ldi.

O'qituvchining metodlari samarali: O'qituvchi darsni interfaol tarzda olib bordi, bu esa o'quvchilarning qiziqishini oshirdi. Savollar, misollar va guruh ishlari orqali o'quvchilarning faolligi kuchayganini ko'rish mumkin edi.

O'quvchilarning motivatsiyasi: O'quvchilar o'zaro yordam ko'rsatish va birgalikda yechim topish jarayonida ko'proq qatnashdilar. Bu, o'z navbatida, ularning darsga bo'lgan qiziqishini va motivatsiyasini oshirdi.

Kuzatish natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning faolligini oshirish uchun o'qituvchilar darsni interfaol tarzda o'tkazishlari lozim. Guruhlarda ishlash, o'quvchilarga savollar berish va fikr almashish imkoniyatlarini yaratish darsda faollikni oshirishga yordam beradi. Shuningdek, o'quvchilarni darsda faollikka undash uchun turli metodlar, jumladan, savollarni va vazifalarni to'g'ri taqsimlash, o'quvchilarning qiziqishini oshirish uchun qiziqarli va amaliy misollar keltirish samarali bo'ladi.

Kuzatish davomida olingan natijalar o'qituvchilarga o'z ta'lim metodlarini takomillashtirishda, shuningdek, o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirishda yordam beradi. Shuning uchun, ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligini diqqat bilan kuzatish va tahlil qilish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Kuzatish jarayoni o'quvchilarning darsdagi faolligini o'rganish va ta'lim jarayonini takomillashtirish uchun muhim vosita sifatida xizmat qiladi. O'quvchilarning darsdagi ishtiroki va faolligi, ularning o'zlashtirish darajasini, bilim olish motivatsiyasini va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Kuzatishning natijalari shuni ko'rsatdiki, darsda faollik darajasi, o'qituvchining ta'lim metodlariga, darsning interfaol tashkil etilishiga va o'quvchilarning bir-birlari bilan o'zaro muloqot qilishlariga bog'liq.

Kuzatish jarayonida o'quvchilarning faolligini baholash uchun qo'llanilgan metodlar, jumladan, to'g'ridan-to'g'ri kuzatish, o'quvchilarning savollarga javob berish darajasini o'rganish va guruhda ishlashning samaradorligini tahlil qilish, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan munosabatini yaxshilash uchun zarur bo'lgan yondashuvlarni aniqlashda yordam berdi. Darsda o'quvchilarning faol ishtiroki, o'qituvchining o'quvchilarni motivatsiya qilish, ularni interfaol metodlar bilan jalb qilish, mavzuni tushuntirishdagi aniqlik va samaradorlikni oshirishga yordam berdi.

Kuzatish natijalariga ko'ra, o'quvchilarni darsda faollikka undash uchun eng samarali usullar quyidagilardir:

1.Savollar va muhokama: O'quvchilarga savollar berish va ularga javoblarni tahlil qilish, o'quvchilarni o'zingizning fikrlarini ifodalashga undaydi.

2.Guruhlarda ishlash: O'quvchilarga guruhda ishlash imkoniyatlarini berish, ularga bir-biridan o'rganish va masalalarni birgalikda hal qilishda yordam beradi.

3.Interfaol metodlar: Darsni o'quvchilarning faol ishtirokini talab qiladigan usullar bilan tashkil etish, ularning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va mavzuni o'zlashtirishni samarali qiladi.

4.Motivatsiya va rag'batlantirish: O'quvchilarning yutuqlarini rag'batlantirish va ular tomonidan qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun motivatsion omillar yaratish darsda yuqori faollikni ta'minlaydi.

Shuningdek, o'quvchilarning darsdagi faolligi o'qituvchining o'z ishini qanday tashkil etishiga ham bog'liq. O'qituvchilar o'quvchilarni jalb qilish uchun darsda turli xil interfaol usullarni qo'llashlari zarur. Bu nafaqat dars mavzusini o'zlashtirishni yaxshilaydi, balki o'quvchilarning fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, muloqot qilish va guruhda ishlash qobiliyatlarini mustahkamlaydi.

Kuzatishning natijalari, shuningdek, o'qituvchilarga o'z metodlarini qayta ko'rib chiqish, yangi va samarali yondashuvlarni qo'llash imkonini beradi. O'quvchilarning faolligini oshirish uchun o'qituvchilar o'z ta'lim metodlarini doimiy ravishda yangilab borishlari va o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov, M. (2021). Ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirish metodlari. Toshkent: "Ta'lim" nashriyoti.

2. Azizov, N. (2020). Ta'lim tizimida interfaol metodlarning ahamiyati. Buxoro: Buxoro davlat universiteti nashriyoti.

3. Karimov, A. (2019). Pedagogik psixologiya va o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.